

מעיינין הפרשה

מידות והליכות

א כף זכות | גיליון 2 | תש"פ

לדון לכף זכות

תנו רבנן: הדין את חבירו לכף זכות – דנים אותו לזכות. מעשה ברבי עקיבא שירד מגליל העליון ועבד אצל רבי אליעזר בן הורקנוס בדרום שלוש שנים. ערב יום הכיפורים אמר לו: "תן לי שכר ואלך לזון אשתי ובניי". אמר לו: "אינן לי מעות שאתן לך" והיה רואה מעות בידו. אמר לו: "תן לי תבואה". אמר לו: "אינן לי תבואה" והיה רואה תבואה בתוך ביתו. "תן לי קרקע" אמר לו: "אינן לי קרקע" והיה רואה לו קרקע. "תן לי בהמה" אמר לו: "אינן לי" והיה רואה בהמה בתוך ביתו. "תן לי כרים וכסתות" אמר לו: "אינן לי" והיה רואה כרים וכסתות בתוך ביתו. לקח רבי עקיבא את כליו וחזר לביתו בפחי נפש.

לאחר החג נטל רבי אליעזר שכרו של רבי עקיבא בידו ואיתו משא שלושה חמורים, אחד של מאכל, אחד של משתה, ואחד של מיני מגדים והלך לביתו של ר' עקיבא. אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו.

אמר לו ר' אליעזר: "ובשעה שאמרתי לך 'אינן לי מעות' במה חשדתני?" ענה לו: "אמרתי שמא סחורה בזול נזדמנה לך וקניית במעות את הסחורה". "ובשעה שאמרתי לך 'אינן לי בהמה' במה חשדתני?" "אמרתי: שמא השכרת אותה לאחרים". "ובשעה שאמרתי 'אינן לי קרקע' במה חשדתני?" "אמרתי: שמא מושכרת ביד אחרים". "ובשעה שאמרתי לך 'אינן לי פירות' במה חשדתני?" "אמרתי: שמא אינן מעושרות". "ובשעה שאמרתי לך: 'אינן לי כרים וכסתות' במה חשדתני?" "אמרתי: שמא הקדיש כל נכסיו לשמיים". אמר לו רבי אליעזר: "העבודה (לשון שבועה) כך היא. הידרתי כל נכסי בגלל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חבריי בדרום התיירו לי כל נדריי". וסיים בעל הבית: "וואתה, כשם שדנתני לזכות – המקום ידון אותך לזכות".

מכריע דינו לכף זכות

שכרו של הדין חבירו לכף זכות:

- א. אוכל פירות בעולם הזה, והקרן קיימת לעולם הבא.
- ב. בשמיים דנים את מעשיו לזכות.
- ג. מסלק מעליו מקטרגים.
- ד. הקדוש ברוך הוא מתנהג עימו במידת הרחמים.
- ה. מונע קטטה ומריבה.
- ו. מרבה כבוד שמיים.
- ז. אוהב וחביב לפני הקדוש ברוך הוא.
- ח. הקדוש ברוך הוא מרוממו בעולם.
- ט. נעשה כלי וצינור אל הקדושה.

קודם שלמדתי מוסר הייבתי את כל העולם וזיכיתי את עצמי.

כשהתחלתי ללמוד מוסר הייבתי את עצמי וגם את העולם.

ולבסוף, הייבתי רק ואת כל העולם את עצמי, דנתי לכף זכות. (רבי ישראל סלנטר)

אמרו חכמינו זיכרונם לברכה: שְׁלוֹשָׁה ספרים נפתחים ביום הדין (בתחיית המתים) לדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיי עולם, רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לגיהנם, ציוניים תלויים ועומדים. והנה ידוע בעניין הזכויות שיש ביד האדם, אף אם יהיו מרובים כחול, אם הקדוש ברוך הוא יתנהג עימו במידת הדין, יישאל ביד האדם מעט מלווה, כיוון שהרבה מהם לא עשה אותם בשלמותם, או שלא עשה אותם באהבה ובשמחה. אך אם האדם נגיל לדון את חבירו לכף זכות, אזי הקדוש ברוך הוא יתנהג עימו מידה כנגד מידה וידון אותו במידת הרחמים, ויחפש עליו זכות בכל מעשיו, כמו שאמרו חכמינו זיכרונם לברכה: הדין את חבירו לכף זכות – דנים אותו לזכות.

הידעת?

אחת המצוות החשובות שנצטוונו עליה בתורה היא לדון לכף זכות שנאמר: "בצדק תשפוט עמיתך". וכאשר רואים אדם העושה דבר מה שאפשר לדונו לכף זכות או לכף חובה – יש להכריע לכף זכות.

וגדולה מידה זו של לימוד זכות, עד שאמרו חז"ל שמי שמלמד זכות על חבירו, מלמדים עליו זכות בשמיים ומהפכים בזכותו לטובה. ומידה זו היא מהדברים שאמרו חז"ל שהעושה אותם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא.

וכתב השל"ה הקדוש, שמי שיש בידו מצווה זו, אזי אפילו אם נרשמו עליו למעלה כמה עוונות שעשה, באים סגורים ופרקליטי יושר ודנים אותו לכף זכות ואין בכוח המקטרגים לקטרו. נמצאו למדים מכאן על חשיבותה של מידה זו וגודל כוחה להכריע את האדם עצמו לטובה. (שבט טיש – מידות)

רבי לוי יצחק מברדיטשוב

סמל ודוגמה למידת לימוד לכף זכות על כל אחד מישראל, הוא הצדיק המפורסם רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שזכה לכינוי הנדיר "סגורם של ישראל", מפני שתמיד היה מחפש כיצד להמליץ טובה על כל אחד מבניו של הקב"ה והיה מהפך בזכותו.

וסגולה מפורסמת היא, שבכל עת שהאדם נמצא חלילה במיצר וזקוק לישועה, יזכיר את שמו של רבי לוי יצחק בן שרה שאשא, ומיד יתמתקו מעליו הדינים והגבורות, ויתפך מצבו לטובה בזכותו של הצדיק.

ואמרו צדיקים, שדי אם מזכירים את שמו של רבי לוי יצחק, וכבר גורמים בזה לימוד זכות על ישראל, והיו שהוסיפו ואמרו שגם כאשר רק מזכירים את שם העיר ברדיטשוב, גם בזה די לעורר זכות על ישראל, כמו שהיו שואלים במקדש אם האיר כל המזרח עד שבחברון, כדי להזכיר את זכות האבות הקדושים שטמונים בחברון.

בספרו המפורסם 'קדושת לוי' קובע רבי לוי יצחק מסמרות בעניין התוכחה לבן ישראל: "זה שמוכיח את נשמת ישראל בטוב, מעלה את נשמת ישראל למעלה, וראוי הוא להיות מנהיג על ישראל". (מידות טיש)